

Тема: Формування умінь аудіювання.

Мета:

- набути декларативних знань про суть процесу аудіювання, його психофізіологічні механізми й труднощі, зміст та етапи навчання аудіювання й систему вправ;
- спрямувати студентів на творчий пошук під час практичної діяльності у школі.

Література:

- × Державні чинники
- × Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземної мови. Підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
- × Вишневський “Довідник вчителя іноземної мови”.
- × І.О.Зимня “Психологія навчання іноземної мови”.
- × Навчально-методичний журнал “Іноземні мови”.
- × Журнал „Іноземна мова в середніх учбових закладах”.
- × С.Пасов „Коммуникативный подход в обучении иностранных языков”.
- × Бухбиндер „Основи методики”.
- × Рогова, Рабинович, Захарова “Методика обучения иностранных языков в школе”.

План:

1. Характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності та уміння. Визначальні риси аудіювання.
2. Вимоги до базового рівня володіння аудіюванням.
3. Психофізіологічні механізми аудіювання.
4. Вимоги до текстів для навчання аудіюванню.
5. Труднощі аудіювання іншомовного мовлення.
6. Етапи навчання А (=аудіювання). Система вправ до навчання аудіювання. Побудова задач.

Завдання для студентів:

- вивчити базову термінологію з теми;
- ознайомитися з вимогами до рівня володіння аудіюванням молодшими школярами;
- конкретизувати знання про зміст навчання аудіювання в початковій школі;
- набути уявлення про функціональні типи аудіотекстів;
- набути знань про види розуміння змісту аудіотекстів;
- ознайомитися з вимогами до аудіотекстів для молодших школярів;
- набути уявлення про опори та орієнтири для подолання труднощів аудіювання;
- конкретизувати знання про етапи навчання аудіювання;
- конкретизувати знання про систему вправ для навчання аудіювання;
- конкретизувати знання про етапи роботи з аудіотекстом;
- набути знань про мовленнєву поведінку вчителя на уроці.

Понятійний апарат:

аудіювання

базовий рівень володіння аудіюванням

вимоги до аудіотекстів

труднощі аудіювання

етапи навчання аудіювання

І. а) Характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності та уміння.

Аудіювання - це рецептивний вид МД, розуміння сприйнятого на слух усного мовлення.

Аудіювання (психофізіологія) - перцептивна /розумова мнемічна перцепція/сприйняття /рецепція/(пов'язана з розумовими сприйняттями - аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, конкретизація).

Мнемічна тому, що відбувається виділення і засвоєння інформативних ознак мовних і мовленнєвих одиниць, реформування і впізнавання як результат зіставлення з еталоном, який зберігається в пам'яті.

Аудіювання і говоріння - це дві сторони усного мовлення. Без аудіювання не може бути нормативного говоріння. Разом з тим аудіювання може бути автономним (слухання лекцій, доповідей).

б) Визначальні риси аудіювання:

- 1) За характером мовленнєвого спілкування аудіювання як і говоріння відноситься до видів мовленнєвої діяльності, що реалізує усне безпосереднє спілкування і через те протистоїть читальному і письмовому мовленню, які реалізують спілкування опосередковане.
- 2) За своєю роллю в процесі спілкування аудіювання так само як і читання є реактивним видом мовленнєвої діяльності, на відміну від ініціальних видів мовленнєвої діяльності - говоріння і письма.
- 3) За спрямованістю на прийом, видачу мовленнєвої інформації аудіювання як і читання є рецептивний вид мовленнєвої діяльності (на відміну від говоріння і читання є рецептивний вид мовленнєвої діяльності).
- 4) Форма перебігу процесу аудіювання - внутрішня, невиражена, на відміну від говоріння і писання. Основою внутрішнього механізму аудіювання є такі процеси як сприйняття на слух, увага, розпізнавання осмислення, ймовірне прогнозування, групування, узагальнення, утримання в пам'яті. Предметом аудіювання є чужа закодована думка, яку треба розпізнати.
- 5) Продуктом аудіювання є умовивід, результат розуміння сприйнятого змісту і власна мовленнєва поведінка.

Аудіювання – комплексна мовленнєва розумова діяльність, яка базується на природній здатності, яка удосконалюється в процесі індивідуального розвитку людини. Важливі фактори формування такої здатності є:

- перцептивні та мовленнєві передумови;
- загальні інтелектуальні передумови;
- фактичні знання;

- знання та вміння в рідній мові;
- іншомовні знання та вміння;
- мотивація.

II. Вимоги до базового рівня володіння аудіюванням.

Досягнення базового рівня в галузі аудіювання передбачає формування елементарної комунікативної компетенції в цьому виді мовленнєвої діяльності, а саме:

- Ø уміння розуміти літературно-розмовне мовлення носія мови в ситуаціях спілкування;
- Ø уміння визначати тему і мету бесіди, основний зміст, і в тих випадках, коли виникають ускладнення, звертатись до партнера з проханням повторити фразу;
- Ø уміння розуміти основний зміст аудіотексту;
- Ø уміння повно і точно розуміти висловлювання вчителя, учнів, короткі повідомлення, які стосуються навчально-трудової сфери спілкування.

Перевищення цього рівня передбачає формування в учнів уміння розуміти основний зміст прослуханих текстів різного характеру, які містять незначну кількість незнайомих слів.

III. Психофізіологічні механізми аудіювання.

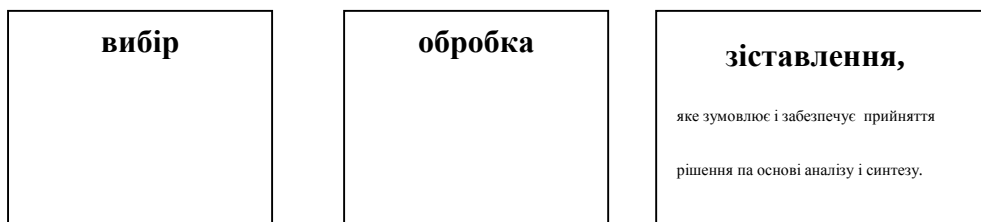
Психофізіологічні механізми аудіювання:

- механізм сприйняття мовлення,
- механізм прогнозування, які визначають структуру аудіювання.

Структура аудіювання, як і говоріння складається з трьох частин:

- 1) спонукально-мотиваційна;
- 2) аналітико-синтетична;
- 3) виконавча.

Мета аудіювання - осмислення почутого повідомлення. *Внутрішнє оформлення:*

Процес накопичення і переробки смислової та акустичної інформації постійно взаємодіють в деяких ланках паралельно, в деяких послідовно.

Сприйняття на слух супроводжується подоланням труднощів, викликаних переважно з факторами:

1. індивідуально-психологічними особливостями слухача
2. умовами сприймання
3. мовними особливостями мовленнєвого повідомлення

Процес аудіювання починається з сприймання мовлення, під час якого учень-слухач завдяки внутрішнього промовляння перетворює звукові образи в артикуляційні.

Від точності внутрішньої імітації залежить і майбутнє розуміння.

На початковому етапі аудіювання має розвиватись паралельно з говорінням та читанням у голос. Недосвідченому аудитору іншомовне мовлення здається суцільним єдиним потоком.

<u>Механізм</u> <u>сегментування</u> <u>мовленнєвого</u> <u>ланцюга.</u>	<u>Механізм</u> <u>оперативної</u> <u>пам'яті</u>	<u>Механізм</u> <u>антиципації</u> (або - механізм ймовірного прогнозування)	<u>Механізм</u> <u>довготривалої</u> <u>пам'яті</u>	<u>Механізм</u> <u>осмислення</u> (найважливіший)
для осмислення всього повідомлення треба вичленили в ньому окремі основні смислові опори. Цим членуванням і займається .	утримує у свідомості слухача сприйняті слова і словосполучення протягом часу, необхідного для осмислення фрази чи завершення фрагменту.	дає можливість за початком слова, словосполучення, речення, висловлювання передбачити його закінчення	зразки мовлення, мовна інформація сприймається як знайома чи незнайома.	Здійснює еквівалентні заміни шляхом перетворення словесної інформації в образну

IV **Вимоги до навчальних матеріалів для аудіювання**

☀ Матеріальна основа - аудіотексти (композиція, структура, смислова організація)

☀ Основні характеристики:

1) тривалість звучання. Навчання аудіювання починається з найкоротших текстів, які поступово збільшуються

(макс. - 3хв.);

2) наявність у тексті нових (незнайомих) слів (до 3 %);

3) спосіб представлення слів;

4) наявність чи відсутність зорових опор;

5) одноразовість чи багаторазовість пред'явлення (більше двох разів слухати недоцільно; нерозуміння тексту → невдалий вибір).

☀ Основні вимоги до змісту:

- інформативність;
- цікава фабула;
- автентичність;
- доступність за змістом та мовним складом;
- короткість за тривалістю;
- монотематичність

V Труднощі аудіювання іношомовного мовлення

мовні труднощі	труднощі, пов'язані зі змістом	труднощі, пов'язані з умовами пред'явлення	труднощі, пов'язані зі сприйманням виду мовлення
- граматичні (складність часових форм)+омонімія (службові слова); - лексичні (синоніми, антоніми, слова, що не несуть навантаження, звороти); - фонетичні (інтонація, логічний наголос, темп мовлення)	- розуміння предметного змісту (фактів): що відбулося? з ким? коли? де? - розуміння логіки викладу (зв'язків між фактами): чому? - розуміння загальної ідеї, мотивів, вчинків людей	(кількість речень, темп, джерело, опори)	- монологічне мовлення; - діалогічне мовлення

VI а) Етапи навчання аудіювання.

В методичному плані навчання аудіювання — це спеціально організована програма дій з текстом, що сприймається на слух. Оскільки це внутрішня діяльність, яка не піддається спостереженню, то необхідно поступово навчати окремих дій, які є її складовими компонентами. Ці дії є об'єктом цілеспрямованого формування і розглядаються як проміжні цілі навчання аудіювання. Досягнення проміжних цілей проходить поетапно.

На кожному етапі формуються відповідні механізми аудіювання **мовленнєвих одиниць різних рівнів:**

1) словоформи, вільного словосполучення, фрази;

2) понадфразової єдності;

3) цілого тексту.

З допомогою цих дій розвивається механізм прогнозування, який відіграє дуже важливу роль у сприйманні мовлення на слух.

Етап навчання аудіювання на рівні фрази

передбачає дії, спрямовані на:

- розуміння повідомлень даного рівня, побудованих на знайомому матеріалі; реакція на почуте — невербальна (дії, символи і т. і.);
- розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом; реакція на почуте — вербальна (з допомогою засвоєних мовленнєвих зразків, що відповідають темі чи ситуації);
- розпізнавання початку повідомлення і його завершення.

Етап навчання аудіювання на понадфразовому рівні

передбачає дії, що забезпечують:

- розуміння монологічного повідомлення даного рівня, побудованого на повністю знайомому матеріалі; реакція на почуте — невербальна або коротка вербальна;
- розуміння мікродіалогів з наступним визначенням характеру взаємодії партнерів шляхом віднесення сприйнятого діалогу до одного з відомих учням комунікативних (структурно-функціональних) типів мікродіалогів: діалогу-обміну думками, діалогу-волевиявлення, ритуалізованого діалогу.

Етап навчання аудіювання на рівні цілого тексту

передбачає дії, за допомогою яких досягається:

- розуміння зв'язного (монологічного) мовлення, побудованого на повністю знайомому матеріалі, шляхом членування тексту на смислові частини або виділення інформаційних точок; реакція на почуте — невербальна (дії, символи і т. і.);
- розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом; реакція на почуте — невербальна або вербальна як у процесі слухання, так і після нього;
- розуміння зв'язного тексту, побудованого тільки на знайомому матеріалі, але такого, що передбачає антиципацію змісту повідомлення по його заголовку, придумування іншого заголовку чи вибір із даних "готових" заголовків найбільш прийняттого, вибір із даних після тексту речень, що відповідають або не відповідають його змісту і т. п.;
- розуміння діалогічного тексту, побудованого на знайомому матеріалі, із завданням на виявлення кількості учасників бесіди, їх характеристик; реакція вербальна або у вигляді відповіді на запитання, тесту множинного вибору і т. п.;
- розуміння зв'язного тексту, що містить деякі незнайомі елементи: слова, словосполучення, про значення яких можна здогадатися на підставі співзвучності з рідною мовою (опора на здогадку, мовний досвід); розуміння можна перевірити за допомогою тесту множинного вибору, відповідей на запитання і т. п.;
- розуміння зв'язного тексту з деякими незнайомими елементами, але здогадка про їх значення здійснюється за формальними ознаками з опорою на знання та асоціативні зв'язки в іноземній мові;
- розуміння зв'язного тексту з наявними незнайомими елементами; здогадка про їх значення здійснюється за контекстом, з опорою на смислові зв'язки;
- розуміння зв'язного тексту, побудованого переважно на незнайомому матеріалі, але з виділенням спеціальних перешкод з метою подолання їх шляхом перепитувань, прохання уточнити сказане і т. п. усі ці дії формуються в цілісній системі вправ.

б) До системи вправ для навчання аудіювання входять дві підсистеми:

1. Вправи на формування мовленнєвих навичок аудіювання:

- а) вправи для формування фонетичних навичок аудіювання
- б) вправи для формування лексичних навичок аудіювання

в) вправи для формування граматичних навичок аудіювання

2. Вправи для розвитку вмінь аудіювання

а) вправи, що готують учнів до аудіювання текстів

б) вправи в аудіюванні текстів

в) Побудова задач для навчання аудіювання:

1. Вибір тексту для аудіювання. Незалежно від форми (діалогічна або монологічна) всі матеріали для аудіювання повинні бути цікавими, інформативними, мати чіткий логічний стрижень.

2. Формування комунікативного завдання, яке виражає мету аудіювання. Воно має бути конкретним і передбачати власну участь учня у розв'язанні завдання.

- придумайте заголовок до тексту;
- виберіть картинку, яка відповідає змісту прослуханого;
- вкажіть на три розбіжності між текстом та картинкою;
- перелічіть дійових осіб, які зустрічаються в тексті;
- складіть усно характеристику головної дійової особи;
- висловіть своє ставлення до події, факту, вчинку тощо;
- з'ясуйте, які з названих нижче якостей, властиві герою оповідання (на дошці подається список);
- зобразіть на аркушику паперу описану ситуацію (зовнішність героя, тощо);
- визначте причину або наслідки ситуації;
- дізнайтеся, в якому місці, коли і чому трапилась така ситуація;
- з'ясуйте, скільки в тексті тверджень, які не відповідають ситуації (дається ситуація, добре відома учням);

3. Визначення підтримки процесу аудіювання. Ознайомившись з текстом, учитель складає і пропонує учням список слів або словосполучень з поясненням або перекладом на українську мову. Особливої уваги тут потребують власні імена, які потрібно записати на дошці.

Організація аудіювання

1. Хорове опрацювання нових слів і словосполучень, пояснення їх значень і запис на дошці.

Бажано, щоб навіть для слабших учнів їх було небагато.

2. Введення учнів у ситуацію (презентація задачі).

3. Процес слухання тексту і виконання завдання.

4. Контроль розуміння прослуханого.

5. Підсумкова робота з прослуханим текстом, яка передбачає поглиблений аналіз тексту.